

Pavla Gruden (1921–2014)

Draga moja Pavla, težko je po 26 letih dopisovanja in obiskovanja tvoje hišice v predmestju Sydneyja, kjer v kotu pred tvojimi vrati že 13 let ležijo otroški sandali moje hčere, napisati zadnje pismo. Napisati nekrolog.

Sandali so še vedno tam. Tja si jih dala, da bom vedela, da prihajam domov. V enem izmed pisem, ki ga prebiram znova in znova, praviš: »Draga Barbara, čas je, da se ti javim. Življenje me je začelo utrujati. Ukvarjati se s sladkorno boleznijo pod starost je 'dead end job'. Ingleburn, 21. 4. 2008.«

Glej, od tega je minilo skoraj šest let in vmes sem bila še trikrat pri tebi, napisali sva še mnogo pisem, ki sva si jih pošiljali po faksu in potem dolgo govorili po telefonu. Tvoj sin mi je povedal, da te je našel na tleh ob postelji, v pepelniku je tlela cigareta in čaj je brbotal v čajniku. A ti si že odhajala. Tudi smrt je morala opraviti s tabo tako, kot si ti odločila. Taka si bila: do konca zvesta sama sebi, navajena živeti sama s seboj, v svojem svetu obdana s knjigami, ki jih je bilo toliko, da so bile v tvoji hišici le še stezice med njimi.

Tvoj pepel bodo stresli v morje, v začetek življenja, tako kot si želela. Poslušaj, izbrala bom tvojo najlepšo sliko za *Delo*, tako kot sem ti obljubila. Vem, da se nisi hotela fotografirati, če nisi bila naličena. Zdaj moram končno povedati, kdo si, kaj si dosegla v svojem bogatem življenju, v katerem je imela svoje posvečeno mesto poezija.

Pavla Gruden se je rodila 14. februarja 1921 na Gornjem trgu 9, prej so ji rekli Florijanska ulica, v Ljubljani. Prizadela jo je prezgodnja smrt ljubečega očeta, železničarja, ki ji je privzgojil ljubezen do knjig. Mama, vdova, je delala v bližnji gostilni Pri Kajfežu, tako kot moja stara mama Tinca, bili sta dobri kolegi. Obiskovala je trgovsko šolo in nekaj časa glasbeni konservatorij. (Hej, Pavla! Ali je tvoj sin po tebi podedoval glasbeni talent? Včeraj mi je poslal fotografijo svojega benda Zenith, videti je kot Jim Morrison!?) Med vojno je bila internirana v Nemčijo, na prisilno delo. Po vojni je tudi zaradi enoumja, ki je zavladovalo pri nas, leta 1948 odšla v Trst in od tam z ladjo v Avstralijo. Poročila se je in se celo nekaj časa pisala Miladinović, leta 1952 je rodila sina Dušana oziroma Dannyja Grudna.

Njene prve pesniške objave v tamkajšnjem izseljeniškem tisku

Pavla Gruden leta 1941
FOTO ARHIV PISATELJICE

nosijo letnico 1956. Poezija je bila Pavlina ljubezen, njej je služila, kot je rada rekla. A bila je tudi publicistka, prevajalka, pisateljica in gonilna sila kulturnega življenja med Slovenci v Avstraliji. Njena zasluga je ustanovitev literarne revije *Svobodni razgovori*, ki je bila na začetku zasnovana kot glasilo SALUK, slovensko-avstralskega literarno-umetniškega krožka.

Čeprav je med 66-letnim bivanjem v Avstraliji le enkrat obiskala domovino, leta 1984, je bila z njo povezana bolj kot kdorkoli med izseljenci. Včasih se je človeku zazdelo, da v duhu biva bolj z nami kot z izseljenimi rojaki. Bila je članica Društva slovenskih pisateljev, objavljala je v tudi v domačih literarnih revijah, med ostalimi v *Dialogih*, *Sodobnosti* in *Apokalipsi*, v zbornikih Slovenske izseljenske matice ter v antologiji *Lipa šumi med evkalipti* (1990). Leta 1994 je izšel njen pesniški prvenec *Snubljenje duha*, ki velja za enega najlepših dosežkov haiku poezije v slovenskem jeziku. Leta 2002 je sledila zbirka *Ljubezen pod džakarando*. (Pavla, to je tudi zame postalo najlepše drevo na svetu, ti ga imaš na vrtu pred hišo in vsakič znova me je osupnilo z dih jemajočimi modrimi cvetovi.) V pripravi je imela tretjo pesniško zbirko, a perfekcionista, kakršna je bila, je brusila svoj dragi kamen do zadnje podrobnosti. Verjela je, da bo izšla po njeni smrti. (Vidim te, kako prikimavaš.)

Draga prijateljica, sem zapisala vsaj približno tako, kot bi ti hotela? To je moje zadnje pismo in nočem, da se konča. Žlahtno je bilo sobivati s tabo, Pavla, in hvaležna sem ti za to.

BARBARA SUŠA